

Chambre des Représentants		Kamer der Volksvertegenwoordigers	
Session de 1939-1940	N° 106		Zittingsjaar 1939-1940
	1 ^{er} FEVRIER 1940	1 FEBRUARI 1940	

PROPOSITION DE LOI

comportant inscription dans le Code Civil d'un article 1106bis en vue d'assurer plus d'équité dans l'exécution des obligations contractuelles.

DEVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

La proposition de loi que nous avons l'honneur de soumettre au Parlement reproduit partiellement celle que nous avons déposée sur le bureau de la Chambre des Représentants le 27 mars 1929 et qui était contresignée par MM. Standaert, Maurice Lemonnier, Van Dievoet et Soudan. Notre proposition de 1929 apportait des modifications au Livre III du Code Civil en vue de corriger certaines conséquences iniques qui peuvent naître de l'enrichissement sans cause ou de la disproportion excessive entre les obligations des parties. Elle est devenue caduque à la suite d'une dissolution des Chambres. Nous ne croyons pas opportun de reprendre, aujourd'hui, la partie de notre texte qui était relative à l'enrichissement sans cause et qui introduisait dans le Code Civil une vieille règle du droit romain : « Quiconque s'enrichit sans cause au détriment d'une autre personne, est tenu de l'indemniser, dans la mesure de son propre enrichissement, de ce dont elle s'est appauvrie. »

Quant à la seconde disposition que comportait notre proposition de 1929, elle demeure d'une actualité évidente. Elle n'a pas cessé d'être rappelée et commentée chaque fois que le Parlement a été saisi, soit par le Gouvernement, soit par l'initiative parlementaire, de l'un ou l'autre texte destiné, à titre exceptionnel et temporaire, à faire face à des difficultés nées de la crise économique ou à atténuer certaines répercussions de la dévaluation monétaire. Plutôt que de recourir à des lois d'exception et d'expédient, dont chacun reconnaît les défauts et qui, inspirées du souci de corriger certaines injustices, en créent souvent de nouvelles à cause de la rigidité de leurs formules, ne serait-il pas plus sage d'insérer dans le Code

WETSVOORSTEL

tot inlassching in het Burgerlijk Wetboek van een artikel 1106bis ten einde meer billijkheid te verzekeren in de tenuitvoerlegging van uit overeenkomst ontstane verbintenissen.

TOELICHTING

MEVROUWEN, MIJNE HEEREN,

Het wetsvoorstel dat wij de eer hebben aan het Parlement voor te leggen, geeft gedeeltelijk het voorstel weer, dat wij de eer hadden op het Bureau van de Kamer der Volksvertegenwoordigers neer te leggen, op 27 Maart 1929, en dat medeondertekend was door de HH. Standaert, Maurice Lemonnier, Van Dievoet en Soudan.

Ons voorstel van 1929 hield wijzigingen in Boek III van het *Burgerlijk Wetboek*, om zekere onbillijke gevolgen te verbeteren, die kunnen ontstaan uit de verrijking zonder oorzaak of uit de overdreven wanverhouding tusschen de verplichtingen van partijen. Het is wegens de ontbinding van de Kamers vervallen. Wij achten het niet gewenscht vandaag het gedeelte van onzen tekst opnieuw voor te dragen, welke betrekking had op de verrijking zonder oorzaak en welke, in het Burgerlijk Wetboek, wilde doen opnemen een ouden regel van het Romeinsch recht : « Wie zich zonder reden verrijkt ten koste van een ander, is verplicht dezen een schadeloosstelling te verleenen voor hetgeen hij armer geworden is en dit in de mate van zijn eigen verrijking. »

Wat de tweede bepaling betreft, welke ons voorstel van 1929 inhield, zij blijft ongetwijfeld actueel. Zij werd gedurig in herinnering gebracht en besproken, telkens bij het Parlement, hetzij door de Regeering hetzij door parlementair initiatief, een of andere tekst aanhangig werd gemaakt om, uitzonderlijk en tijdelijk, te voorzien in de moeilijkheden uit de economische crisis ontstaan, of om den weerslag van de muntontwaarding te milderen. In stede van zijn toevlucht te nemen tot uitzonderings- en gelegenheidswetten waarvan eenieder de gebreken erkent, en die, ingegeven door de bekommernis om sommige onrechtmatigheden te verbeteren, — door er vaak nieuwe in de plaats te stellen, wegens de gestrengheid van hun for-

Civil, ainsi que l'ont fait certaines législations étrangères, une disposition générale qui, en ouvrant la voie à des solutions d'équité, permettrait aux Cours et Tribunaux, chaque fois qu'ils en sont requis par l'une des parties, de rectifier, dans des cas d'espèce, telle ou telle obligation qui, à raison de circonstances qui n'ont pu être prévues lors du contrat, se serait révélée comme manifestement injuste dans sa stricte application ?

Le mérite d'une telle formule générale est de permettre aux Cours et Tribunaux d'examiner et de régler chaque cas en particulier en tenant compte des contingences infiniment variées qui peuvent se présenter dans l'exécution des conventions. Nous n'ignorons pas que notre texte heurtera l'esprit naturellement conservateur de nombreux juristes ou praticiens du droit. Cependant, bien loin d'avoir un caractère de nouveauté téméraire, il peut se réclamer des principes de notre droit ancien. A tout prendre, la disposition que nous préconisons ne fait guère autre chose que d'appliquer à tous les contrats une règle du droit romain que le Code Civil a conservée en matière immobilière : la rescision pour cause de lésion. Dès aujourd'hui, en effet, lorsque le vendeur d'un immeuble a été lésé de plus des sept douzièmes, dans la fixation du prix convenu, il peut réclamer en justice l'annulation de la vente. Elargissons cette règle du Code Napoléon. Poursuivons-en l'application pour les opérations mobilières : vente et louage de choses ou de services, prêts, assurances, constitution de rentes, etc., sauf à ne pas fixer, à l'appréciation du juge, une limite aussi étroite et rigoureuse que celle de l'article 1674. Notre formule n'a ni le mérite de la nouveauté ni de l'originalité. Nous n'avons fait d'ailleurs que l'emprunter aux conclusions de la Commission officielle franco-italienne chargée de reviser la matière des obligations, qui fut présidée par M. Scialoja, professeur à l'Université de Rome, et M. F. Larnaude, de l'Institut de France. Elle trouverait sa place au Chapitre premier du Titre III concernant les contrats ou les obligations conventionnelles en général et serait libellée comme suit :

« Si les obligations de l'un des contractants sont hors de toute proportion avec l'avantage qu'il retire du contrat ou avec la prestation de l'autre, de telle sorte que, suivant les circonstances, il soit à présumer que son consentement n'a pas été suffisamment libre, le juge peut, sur la demande de la partie lésée, annuler le contrat ou réduire les obligations. »

En tout temps, une telle réforme aurait le mérite de permettre au juge de corriger les conséquences de certains contrats usuraires entachés par un esprit de malice ou par un excès de cupidité. Dans une période de déséquilibre monétaire et économique, elle assurerait à maintes vicissitudes de ce déséquilibre le moyen d'échapper à des situa-

mules, — ware het niet verstandiger, naar het voorbeeld van zekere buitenlandsche wetgevingen, in het Burgerlijk Wetboek een algemeene bepaling in te lasschen, waarbij de baan zou vrij blijven voor billijke oplossingen. Alzoo konden de Hoven en Rechtbanken, telkens zij daartoe door een der partijen gevorderd worden, in wel bepaalde gevallen, deze of gene verbintenis verbeteren, welke, wegens omstandigheden niet te voorzien op het oogenblik dat het contract werd gesloten, bij de strenge toepassing er van, als onrechtvaardig zijn gebleken ?

De verdienste van dergelijke algemeene formule ligt hierin, dat zij de Hoven en Rechtbanken toelaat elk bijzonder geval te onderzoeken en te berechten, met inachtneming van de duizend en één onderscheidene toevalligheden waarmede de uitvoering van de overeenkomsten kan gepaard gaan. Wij weten best dat onze tekst de talrijke juristen en beoefenaars van het recht, welke natuurlijkerwijze bij de traditie aanleunen, tegen de borst zal stuiten. Maar, ver van een gewaagde nieuwigheid in te luiden, kan hij bogen op de beginselen van ons oud recht. Wel beschouwd, doet de bepaling welke wij voorstaan niet veel anders, dan op al de contracten een ouden regel uit het Romeinsch recht toe te passen, die door het Burgerlijk Wetboek in zaken onroerende goederen werd gehandhaafd : de vernietiging uit oorzaak van benadeeling. Inderdaad, nu reeds, wanneer de verkooper van een onroerend goed benadeeld werd voor meer dan zeven twaalfden, bij de vaststelling van den overeengekomen prijs, kan hij in rechte de vernietiging van den verkoop vorderen. Laten wij dezen regel van de Code Napoléon ruimer maken ; toepasselijk maken inzake handelingen van roerenden aard : verkoop en verhuring van zaken of van diensten, leeningen, verzekeringen, vestiging van renten, enz., mits aan de waardeering van den rechter geen zoo strenge en enge perken te stellen als deze van artikel 1674. Onze formule heeft de verdienste noch van nieuwigheid noch van oorspronkelijkheid. Wij hebben ze slechts ontleend aan de besluiten van de Officieele Fransch-Italiaansche Commissie belast met de herziening van het gedeelte van het wetboek dat handelt over de verbintenissen, welke Commissie werd voorgezeten door den H. Scialoja, professor aan de Universiteit, te Rome, en door den H. F. Larnaude, van het « Institut de France ». Zij zou haar plaats vinden in het eerste hoofdstuk van Titel III, over de Contracten of uit overeenkomst ontstane verbintenissen, in het algemeen, en zou luiden als volgt :

« Zijn de verplichtingen van een der contractanten buiten alle verhouding met het voordeel dat hij trekt uit het contract of met de uitkeering van den andere, zoodanig dat volgens de omstandigheden het te vermoeden is dat zijne toestemming niet ten volle vrij is geweest, kan de rechter, op verzoek van de benadeelde partij, het contract vernietigen of de verplichtingen verminderen. »

Een dergelijke hervorming zou te allen tijde de verdienste hebben, den rechter toe te laten de gevolgen te verbeteren van sommige woekercontracten, waaruit sluwheid of overdreven hebzucht blijken. In een tijd van geldelijke en economische stoornis, zou deze formule aan vele slachtoffers van deze stoornis het middel aan de hand

tions cruelles et iniques pour lesquelles la loi ne prévoit aujourd'hui aucun remède. A fortiori, en serait-il en temps de guerre. Les taux exorbitants et injustifiés en matière de location d'immeubles urbains ou ruraux pourraient notamment trouver un correctif par l'effet d'une telle disposition légale qui préviendrait peut-être beaucoup d'abus. Cependant, les bases traditionnelles du droit n'en seraient point atteintes. Bien au contraire. Notre proposition se borne, répétons-le, à remettre en vigueur des règles classiques et qui ont été trop oubliées.

Très opportunément, croyons-nous, elle réintroduirait plus d'équité dans la loi.

doen om te ontsnappen aan de harde en onbillijke toestanden waarvoor de wet thans geen hulpmiddel voorziet. De buitenmatige en onbillijke bedragen in zake verhuring van onroerende goederen in de stad of op het platte land, zouden namelijk kunnen verbeterd worden door een zulkdanige wetsbepaling die misschien veel misbruiken zou voorkomen. De traditioneele grondslagen van het recht zouden er nochtans niet door geraakt worden. Integendeel, wij herhalen het, ons voorstel beperkt zich bij het op-nieuw van kracht maken van de klassieke regels die te lang werden vergeten.

Te gepasten tijde, meenen wij, zou zij meer billijkheid in de wet brengen.

H. CARTON de WIART.

PROPOSITION DE LOI

ARTICLE UNIQUE.

La disposition suivante est insérée au Code Civil, où elle forme l'article 1106bis :

« Si les obligations de l'un des contractants sont hors de toute proportion avec l'avantage qu'il retire du contrat ou avec la prestation de l'autre, de telle sorte que, suivant les circonstances, il soit à présumer que son consentement n'a pas été suffisamment libre, le juge peut, sur la demande de la partie lésée, annuler le contrat ou réduire les obligations. »

WETSVOORSTEL

EENIG ARTIKEL.

De volgende bepaling wordt in het Burgerlijk Wetboek ingelascht, alwaar zij artikel 1106bis zal uitmaken :

« Zijn de verplichtingen van een der contractanten buiten alle verhouding met het voordeel dat hij trekt uit het contract of met de uitkeering van de andere, zoodanig dat, volgens de omstandigheden, het te vermoeden is dat zijn toestemming niet ten volle vrij is geweest, kan de rechter, op verzoek van de benadeelde partij, het contract vernietigen of de verplichtingen verminderen. »

H. CARTON de WIART,
L. MUNDELEER,
A.-E. DE SCHRYVER,
Maurice GEUENS,
A. KLUYSKENS,
Georges BOHY.